

INTERVJU Dr. sc. Vlado Azinović, glavni tajnik Atlantske inicijative BiH

Dok ne valjamo sami sebi ne možemo biti dobri ni NATO-u

Naše političke elite nastoje uvjeriti javnost kako reformske procese, koji prethode ulasku u NATO i Evropsku uniju, treba provesti zbog ulaska u te integracije. Reforme, međutim, treba provesti zbog nas samih, zbog stvaranja funkcionalne i uređene države

? Kakve su posljedice odluke donesene na nedavnom ministarskom sastanku u Bruxellesu da Bosna i Hercegovina ne dobije pozivnicu za Akcioni plan za članstvo u NATO-u (MAP)?

- Ja bih volio reći da posljedice mogu biti pozitivne i da će političke elite u Bosni i Hercegovini poruku iz NATO-a shvatiti na neki način stimulirajuće i ohrabrujuće. Znači da treba uložiti dodatni napor da bi se od ove zemlje napravila funkcionalna država. Međutim, tu ima nekoliko paradoksa. Prije svega, ukoliko pogledamo rečenice koje se tiče ove odluke, a koje su sročene u NATO-u i za koje mi je rečeno da su diplomate provele nekoliko sati samo za taj ključni paragraf, on na neki način ne zatvara vrata BiH. Šalje se vrlo jasan signal da se uz skoro pa minimum demokratskih promjena napredak može postići i mjeriti već u aprilu te da može uslijediti neka vrsta nagrade i ohrabrenja time što bi BiH bila primljena u MAP. Iako sam primitak u MAP znači puno, ima i zemalja koje su nakon prijema u MAP čekale po šest, sedam, osam ili deset godina da bi bile primljene u punopravno članstvo. Zbog toga mislim da je i NATO mogao biti malo fleksibilniji prema BiH. Pitanje je, naravno, koliko bi to bilo od koristi samoj BiH, jer očito je da dok ne valjamo samima sebi, a očito je da ne valjamo, ne možemo biti dobri ni drugima, pa ni strukturi kakva je NATO. Mislim da nas gledaju kao razumne i tu prave grešku zato što nema ništa razumno u načinu kako se ponašaju naše političke elite ni u tome kako se ponaša naša javnost. I butmirski paket, koji je dio ove priče, je zamišljen kao neka vrsta ohrabrenja političkim elitama da naprave korak naprijed prema kandidatskom statusu za Evropsku uniju i prema ulasku u MAP, računajući da će time percepcija tih elita u narodu biti pozitivnija i da će dobiti sljedeće izbore svojim dobrim politikama. Međutim, mi znamo da se već 20

godina ovdje izbori ne dobijaju na politikama nego, nažalost, na činjenici da obično etno-konfesionalni kriteriji nadvladava sve druge političke aspekte izbornog procesa. Prema tome, u tom smislu je i ova priča o ohrabrenju kroz butmirski paket promašena. Uz sve to, naša se javnost ne ponaša racionalno, jer na određeni način, što je razumljivo i može se objasniti kroz povijest, ne doživljava ni izbore ni vlastite političke strukture kao nešto na šta izravno utiče. Ponekad imam dojam da smo zapali u neku vrstu letargije, gotovo kolektivnog autizma, i da prepuštamo odluke koje se tiču nas i naše djece, kvaliteta naših života, političkim elitama i da od njih ne tražimo političku odgovornost. Naše političke elite nastoje uvjeriti javnost kako reformske procese koji prethode ulasku u NATO i EU treba provesti zbog ulaska u te integracije. Reforme, međutim, treba provesti zbog nas samih, zbog stvaranja funkcionalne i uređene države bez obzira na to kakvo je njeno unutrašnje ustrojstvo. No, za provedbu reformi neophodno je, uz ostalo, u našu praksu uvesti dvije ključne kategorije - tran-

sparentnost i političku odgovornost.

Ozbiljna sumnja

? Šta je potrebno uraditi u ova četiri mjeseca, koliko nam predstoji do sljedećeg sastanka ministara vanjskih poslova zemalja članica NATO-a u glavnom gradu Estonije Tallinu, da bismo dobili ulaznicu u MAP?

- Tu, opet, postoji jedan paradoks. Pitanje je da li se unutar okvira kakvog je zadao Dejtonski sporazum zbilja može doći do ključnih promjena koje bi ovu zemlju učinile funkcionalnom pa samim tim i prihvatljivom za NATO. To je jedan od paradoksa: tražiš od nekoga da napravi nešto, a zapravo si svjestan na neki način, više ili manje prikriveno, da to možda nije moguće. Dakle, postoji li ovdje unutrašnji kapacitet i konsenzus da se sve te stvari rade što zbog NATO-a što zbog Evropske unije što zbog našeg svakodnevnog života i života u budućnosti. Promjene koje se traže od nas nisu promjene zbog NATO-a nego zbog nas samih kako bi se doprinijelo funkcioniranju Bosne i Hercegovine kao normalne i sređene države.

Da li je to moguće napraviti? Rekao bih da jeste. Da li mislim da će to biti napravljeno? Zbilja ne znam i ozbiljno sumnjam.

? Kako komentirate izjavu premijera RS-a Milorada Dodika, datu poslije odbijenice za MAP, da bi na referendumu trebalo preispitati ranije postignuti konsenzus unutar BiH o ulasku u NATO kao zajedničkom cilju?

- Na skupu koji smo nedavno imali u Domu Oružanih snaga BiH kolega Nerzuk Ćurak je spomenuo jednu mogućnost na koju mi još nemamo odgovora, a to je šta ako se zbilja dogodi referendum i ako pola zemlje glasa protiv NATO-a, a pola zemlje za ulazak u NATO. Šta će se dogoditi? Hoće li NATO u slučaju BiH napraviti ono što je EU napravila u slučaju Kipra? Imamo li odgovore na ta pitanja? Ja ću vas podsjetiti na jednu situaciju s početka pedesetih godina o čemu kod nas nije puno govorilo. Titova Jugoslavija je operativno bila u sastavu NATO-a početkom pedesetih godina. Ona nikad nije ušla u sastav NATO-a, ali su postojali zajednički vojni planovi za odbranu ljubljanske doline i do-

line rijeke Vardara. Konkretni planovi su predviđali zajednički angažman američkih divizija i jugoslavenske vojske na oba ratišta u slučaju prodora Crvene armije, odnosno sovjetskih i snaga Varšavskog pakta. Zbog tako jakih vojnih veza i vojne pomoći koju je Tito dobivao na račun toga - čitao sam transkripte tih razgovora - Titu je nudeno da Jugoslavija uđe u NATO. On je tada rekao britanskim i američkim vojnim i političkim izaslanicima: Bolje cjelovita Jugoslavija izvan NATO-a, nego podijeljena Jugoslavija unutar NATO-a. Pitanje ulaska u NATO uvijek je ovdje nosilo neki emotivni i ideološki naboj, iznad svega, tako da je pitanje šta bi se dogodilo da podijeljena Bosna uđe u NATO i da li je to uopće moguće. Mislim da, ukoliko odbacimo neke stvari koje su ušle u priču o NATO-u, a zapravo im tu nije mjesto, moguće je postići elementarni konsenzus o tome da je ulazak u NATO zapravo dobrobit za sve. Podsjetiću vas isto tako da se odnos Republike Srpske prema ulasku u NATO često stavlja u kontekst deklarativne namjere Srbije da ostane neutralna. Isto tako, dovodi se u kontekst i sa navodnom tendencijom Srbije da se priključi tom nekom ruskom sigurnosnom kompleksu koji nastaje ovdje. Međutim, neki signali koji dolaze iz Beograda u posljednje vrijeme, pa i podrška Srbije BiH da uđe u MAP, signaliziraju zapravo da bi ulazak BiH u NATO na neki način bio dio tranzicije prema otvorenijoj podršci ulasku Srbije u NATO. Jer, ulazak Republike Srpske u NATO otvara ne neki način vrata i prema ulasku Srbije. I reforma Oružanih snaga Srbije obavlja se prema NATO standardima i puno drugih stvari koje se odvijaju, odvijaju se kao da je Srbija već na putu ulaska u NATO. Naravno, Srbija ima vrlo osjetljivo javno mnjenje sa kojim treba balansirati i oprezno artikulirati neke ideje koje bi mogle naići na jasno protivljenje i dovesti u pitanje opstanak trenutne

Stabilnost na jugoistoku Evrope

? Šta je to što Bosna i Hercegovina može ponuditi NATO-u?

- U idealnim okolnostima NATO bi prijemom BiH u punopravno članstvo proširio područje političke i ekonomske stabilnosti na jugoistoku Evrope, a sadržajno bi, umjesto dosadašnjeg objekta međunarodne politike, dobio odgovornog i aktivnog subjekta međunarodnih odnosa. Zato je posebno važno da o ovim stvarima postoji unutrašnji konsenzus i izgrađeni kapaciteti koji bi omogućili BiH da zbilja preuzme takvu ulogu. Druga stvar tiče se učešća u vojnim misijama. Mi smo dobili informaciju od naših ljudi koji se vraćaju iz tih misija, ali nažalost to je onaj dio koji nismo vidjeli prenesen u medijima, da se vraćaju sa najvišim mogućim ocjenama koje dobivaju od svojih međunarodnih zapovjednika. Znači, mi smo kvalitetni vojnici i na kraju se ispostavlja vrlo specijalizirani za određene aktivnosti. Poslali smo deminare, koji su obavili sjajan posao u Iraku. Ljudi iz drugih NATO članica šalju svoje ljude na obuku i na deminirsku specijalizaciju u BiH. Mi smo zemlja u kojoj još postoji generacija ljudi u najboljim godinama koja ima borbeno iskustvo bez obzira na to koliko je taj rat bio strašan i šta je sve sa sobom donio. Ali, kada imate sa sobom vojnika koji ima borbeno iskustvo i šaljete ga u borbeni misiju to je nezamisliv dobitak za samu akciju. Imamo, dakle, kvalitetne ljude. BiH posjeduje značajne industrijske potencijale, koji se uz neke prepravke ili dorade mogu koristiti. Imate primjer Hrvatske, koja je vrlo konkurentna u proizvodnji specijaliziranih dijelova opreme koja postaje NATO standard - od pištolja, zaštitnih prsluka, do kaciga i nekih stvari. To je sve unutrašnji potencijal, koji može iskoristiti NATO i za jačanje ekonomije i za dodatno usavršavanje svojih oružanih snaga.

Foto: Didier Torche

vlasti. Ali, odnos Republike Srpske prema ulasku Bosne i Hercegovine u NATO treba gledati i iz te perspektive.

Ratno iskustvo

? **Ministar odbrane BiH Selmo Cikotić kaže da je svjestan opasnosti koju nosi učešće naših vojnika u operaciji ISAF u Afganistanu, ali i da bi još opasnije bilo da nas nema tamo. Očito je da nas u slučaju ulaska u NATO očekuje masovnije učešće u sličnim misijama. Kako gledate na tu činjenicu?**

- Zahtjevi prema Bosni i Hercegovini uvijek će biti mjereni potencijalima BiH. Prema tome, ne govorimo o hiljadama bosanskohercegovačkih vojnika koji će ići tamo. Osim toga, u velikom broju slučajeva radi se o vojnicima koji se tamo šalju i na temelju toga što se dobrovoljno opredjeljuju za te akcije, jer u njima vide priliku za profesionalni rast. Vi znate da postoji jedna teorija da je JNA izgubila sve ratove na prostoru bivše Jugoslavije, jer njihovi oficiri nisu imali ono što Amerikanci kažu ratno iskustvo. Za svakog vojnika koji želi napredovati u karijeri i ovladao je nekim znanjima, boravak u takvoj vrsti misije je nešto što se vidi kao jedan od ključnih koraka u karijeri. Ovo sada individualiziram i pokušavam spustiti na normalan i razumljiv nivo. Nije nikakva tajna da mi i danas znamo da su stotine državljana BiH trenutno i u Afganistanu i u Iraku i da su išli tamo privatno kao vozači, kuhari, da rade za zaštitarske firme u okruženju koje je daleko nepovoljnije nego kada budete dodijeljeni nekoj jakoj vojnoj formaciji, kad ste naoružani, zaštićeni, kad imate normalne turnuse u kojima odlazite i dolazite i kad ste za to dobro plaćeni. Mislim da se nekada stvara fama i od toga. Bosna i Hercegovina, ukoliko želi dokazati neki unutrašnji kapacitet, mora se angažirati i kao jedan kredibilan međunarodni faktor, naravno, srazmjerno našoj veličini i našim ekonomskim i drugim

mogućnostima. Ulazak BiH u nestalno članstvo Vijeća sigurnosti UN-a dokazuje naše pretenzije da, ipak, igramo međunarodnu ulogu. Igranje međunarodne uloge ne može biti samo poziranje. Prema tome, to znači i preuzimanje nekih odgovornosti sukladno onome koliko mi možemo pružiti.

? **Kakva je percepcija NATO-a u ovdajšnjoj javnosti? Koliko građani BiH uopšte znaju o toj organizaciji?**

- Bojim se da ne znaju puno i da bi na tome trebalo poraditi, da bismo ljude trebali educirati da pričaju o NATO-u sa nekim elementarnim razumijevanjem. Mi se ovdje opredjeljujemo za i pro-

Republici Srpskoj i u Federaciji o tome šta ljudi znaju, kako doživljavaju NATO, kako vide budućnost zemlje u NATO-u. Nevladina organizacija koju pokušavamo sada postaviti na noge, a zove se Atlantska inicijativa, suočava se sa jednim problemom. Mi želimo otvoriti raspravu o NATO-u. Argumente za i protiv, hajmo pričati. Međutim, onda se čovjek zapita kakvoj se mi to javnosti obraćamo i vidite poražavajuće podatke. Zemlja od četiri miliona stanovnika i skoro 700.000 elementarno nepismenih. Broj funkcionalno nepismenih niko nije istraživao. Procenat ljudi bez završene osnovne škole u gradovima je zastrašujuć, u

dali po cesti i pitali ljude jeste li za NATO, rekli bi vam da jesmo. A zašto, nisam siguran da bi nam znali objasniti. Što budemo podastirali više činjenica i o NATO-u i o perspektivama vojne industrije BiH, mase objekata koji i dan danas stoje ne iskorišteni, kompetetivnosti naše namjenske industrije na tržištu NATO-a vidjeli bismo da se to može prevesti u jedan vrlo uvjerljiv ekonomski iskaz, koji bi također možda značio otvaranje novih radnih mjesta. Postoji cijeli niz pitanja koja su povezana sa NATO-om, a koja mi ne dotičemo, jer se opredjeljujemo najčešće na bazi emocija što baš i nije dobro.

? **Kako se u svemu tome mediji ponašaju?**

- Mediji aktivno učestvuju u toj transmisiji različitih pogleda na NATO, odnosno transmisiji te naše unutrašnje polarizacije bez objašnjavanja pravih razloga za polarizaciju, pluseva i minusa koje to nosi. Ali, ne bih krivio medije. To je odgovornost ljudi koji vode politiku i koji su propONENTI bilo koje od tih za sada sučeljenih opcija. Naravno, mislim da karakter medija trenutno nalaže da se više prate neke atraktivnije dnevne priče koje nose aktuelniju dnevno-političku snagu, a da bi način na koji bi se NATO i cijela priča o NATO-u trebao pratiti morao biti osmišljeniji ili više struktuiran. To ne leži samo na medijima već isto tako i na samom NATO-u, ali i na nekim našim institucijama koje moraju potaći i takvu vrstu izvještavanja.

Sindrom kladionica

? **Šta je u svemu tome zadaća Atlantske inicijative BiH, neprofitne i nevladine organizacije, koju je ove godine u Sarajevu osnovala grupa građana, univerzitetskih profesora, predavača i novina?**

- Mi smo još mali i želimo ojačati u unutrašnjim kapacitetima, pokrenuti neke akcije. Vjerujemo da mediji i akademska zajednica, po prirodi stvari,

Osigurač za opstanak BiH

? **Šta bi članstvo u Sjevernoatlantskom savezu donijelo Bosni i Hercegovini?**

- NATO, prije svega, zbog promijenjene globalne situacije sve više postaje političko-vojna asocijacija s naglaskom na taj politički aspekt. Kod nas se često ističe taj vojni, koji je također veoma značajan i omogućava dodatnu profesionalizaciju naše vojske. U političkim okolnostima kakve vladaju u BiH, gdje se vrlo često strah instrumentalizira u političke svrhe stalnim prizivanjem mogućih novih konflikta, krvi itd. ulazak u NATO, zapravo, predstavlja jedinu sigurnosnu alternativu. Ulazak u NATO isto tako predstavlja jednu vrstu potvrde ili ako hoćemo figurativno reći osigurača za opstanak Bosne i Hercegovine kao cjelovite države. Otpore ulasku u NATO možemo vidjeti u nekim političkim strukturama i kao otpore opstanku BiH kao cjelovite i stabilne države. U kontekstu u kojem danas živimo, u kontekstu u kojem se nalazi BiH, sigurnosnom i svakom drugom, čini mi se da NATO nema bolju alternativu. Moguće je da bi za Bosnu u nekom idealnom svijetu bilo i boljih rješenja, kao i za svaku državu, ali naprosto ja ih ne vidim.

tiv NATO-a, uglavnom slijedeći nalog naših etno-konfesionalnih političkih elita što, naravno, isto tako te elite čini uljulkanim u pogledu odnosa prema NATO-u u javnosti. Imam dojam ako neko od naših lidera izađe i kaže: NATO je dobar, idemo u NATO, da će velika biračka masa kojoj se on obraća bez razmišljanja to prihvatiti, kao što prihvatamo i neke druge stvari. Isto tako, mislim da trebamo napraviti jedno ozbiljno istraživanje javnog mnjenja i u

suburbanim i ruralnim područjima je gotovo katastrofalno stanje. Kako objasniti neke stvari ljudima koji ne čitaju, onima koji neke stvari ne razumiju? Ko su autoriteti koji mogu poslužiti ne za propagandu, nego za raspravu o tome šta nam je u najboljem interesu? Tako da kakva je stvarna percepcija NATO-a ja doista ne znam. Mi više govorimo o percepciji da li u NATO ili ne u NATO, ali ne govorimo o racionalizaciji tih izbora. Kada biste sada proho-

PORAŽAVAJUĆI PODACI
Zemlja od četiri miliona stanovnika i skoro 700.000 elementarno nepismenih. Broj funkcionalno nepismenih niko nije istraživao. Procenat ljudi bez završene osnovne škole u gradovima je zastrašujuć, u suburbanim i ruralnim područjima je gotovo katastrofalno stanje

moгу biti najkorisniji instrumenti ne za propagiranje ulaska u NATO nego za vođenje rasprave o sigurnosnom aspektu u kojem se BiH nalazi u tom sigurnosnom diskursu, kako se to obično kaže. I želimo da se ta rasprava iz sfere političkih elita, koje za sad imaju to ekskluzivno pravo, uzurpirano ili dodijeljeno, da o tome raspravljaju i donose odluke, prenese tamo gdje joj je prirodno mjesto - u civilno društvo.

Jer, kao da smo angažman vlastitih intelektualnih kapaciteta i građanske odgovornosti prostorno ograničili svojim kućnim pragom, a sadržajno analizom parova idućeg kola Bundeslige ili Premiershipa na koje ćemo se ovog vikenda kladiti ili pak detaljnom analizom mogućih prednosti iPhonea u odnosu na BlackBerry, a koji će nam na kraju ostati podjednako nedostupnima.

U NATO jednog dana neće ući samo vlada, Ministarstvo odbrane ili Oružane snage BiH, nego cjelokupno bosanskohercegovačko društvo. Mi smo tu kao interaktivna ćelija civilnog društva. Pokušavamo da demistificiramo jednu priču koja je polarizirala javnost, a da zapravo možda u suštini i ne znamo o čemu pričamo. To mislimo raditi kroz jedan set drugačijih aktivnosti, kroz neku vrstu educiranja pojedinih segmenata, ciljnih grupa od vrlo uticajnih ljudi koji donose političke odluke do naših studenata, javnosti, do ljudi koji žive u nekim drugim dijelovima BiH do kojih ova priča ne dopire, barem ne na način kako vi i ja danas razgovaramo. Postoji cijeli set aktivnosti koji uključuje po prvi put i izdavanje specijaliziranog magazina koji će se baviti sigurnosnim pitanjima regionalno, za koji očito postoji vrlo izražena potreba. Pokušat ćemo da o ovim stvarima pričamo na drugačiji način, sa više argumenata i sluha za različita mišljenja koja o ovome vladaju.

Daniel Omeragić